

OPIS DOBREJ PRAKTYKI

1. Dane dotyczące gminy/powiatu

nazwa inicjatywy	W krainie utopków i wodzenia niedźwiedzia – promocja śląskiej kultury ludowej na przykładzie zwyczajów, obrzędów i legend powiatu gliwickiego
nazwa gminy/powiatu	Powiat Gliwicki
dokładny adres	ul. Zygmunta Starego 17; 44-100 Gliwice
województwo	śląskie
telefon	32 332 66 00
adres strony internetowej	www.powiatgliwicki.pl
faks	32 231 08 22
adres e-mail	sekretariat@starostwo.gliwice.pl

2. Rodzaj(e) podjętych działań *(zaznacz)*:

- kształtowanie efektywnych systemów konsultacji społecznych i udziału obywateli w formułowaniu strategii rozwoju i prowadzenia polityki lokalnej lub regionalnej;
- wprowadzanie nowatorskich form demokracji lokalnej;
- rozwijanie systemów kontroli i komunikacji społecznej, ze szczególnym podkreśleniem przejrzystości procesów decyzyjnych władz gminy lub powiatu;
- oryginalne formy aktywizacji działalności obywatelskich i współpracy z organizacjami pozarządowymi;
- formy działalności z podmiotami gospodarczymi i ich samorządami na rzecz wspólnoty obywatelskiej i lokalnego rozwoju;
- działania na rzecz wychowania obywatelskiego, w tym pozaszkolne inicjatywy edukacyjne, działania na rzecz młodych mieszkańców gminy lub powiatu;
- decentralizację realizacji zadań publicznych, drogą przekazywania jej organizacjom obywatelskim lub jednostkom bliższym obywateli;
- inne.....
.....

3. Przedmiot działalności

Projekt pt. „W krainie utopków i wodzenia niedźwiedzia – promocja śląskiej kultury ludowej na przykładzie zwyczajów, obrzędów i legend powiatu gliwickiego” w ramach Priorytetu IV Kultura, Działania 4.3 Promocja kultury RPO Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013 przedstawił i przybliżył wciąż żywe tradycje, obyczaje i obrzędy w powiecie gliwickim. Polegał na współpracy z mieszkańcami oraz organizacjami pozarządowymi przy zbieraniu informacji i dokumentowaniu obrzędów, tradycji i obyczajów powiatu gliwickiego.

4. Opis działań

Powiat Gliwicki, jako inicjator działań, postanowił zrealizować projekt pt. „W krainie utopków i wodzenia niedźwiedzia – promocja śląskiej kultury ludowej na przykładzie zwyczajów, obrzędów i legend powiatu gliwickiego”, aby odkryć i utrwalić wśród mieszkańców wiedzę na temat tradycji ludowych wciąż żywych w powiecie gliwickim, pokazując i przybliżając ogrom wspaniałych elementów kultury ludowej jak legendy i obrzędy. Było bowiem tak, że mieszkańcy północnej części powiatu gliwickiego nie znali obrzędowości mieszkańców jego południowej części i odwrotnie. Celem głównym była promocja legend, podań, wierzeń, tradycji, obrzędów i obyczajów, a więc przedstawienie ich i pokazanie szerszemu gronu odbiorców.

Przedmiotem projektu było przeprowadzenie kampanii promocyjnej we współpracy ze wspólnotami obywatelskimi i mieszkańcami powiatu gliwickiego, której celem był wzrost wiedzy mieszkańców powiatu gliwickiego, mieszkańców Śląska, Polski oraz powiatów partnerskich Powiatu Gliwickiego z zagranicy na temat śląskiej kultury ludowej przedstawionej na przykładzie powiatu gliwickiego. W ramach projektu spopularyzowane zostały w szczególności typowo śląskie tradycje, obrzędy, wierzenia i obyczaje nadal kultywowane w miejscowościach powiatu gliwickiego oraz legendy, podania i wierzenia związane z tym terenem, które przekazywane z pokolenia na pokolenie przetrwały do dziś w pamięci lokalnej społeczności. Projekt składał się z dwóch etapów:

1. przygotowawczego, w ramach którego zostały opracowane i wydane materiały, które były promowane w trakcie kampanii (film i album nt. zwyczajów i obrzędów z terenu powiatu gliwickiego, album nt. legend i wierzeń z nagraniem dźwiękowym legend na CD, zestaw fotografii).

2. wdrożeniowego, czyli właściwej kampanii, w trakcie której upowszechniane były i są nadal materiały wydane w ramach projektu i wystawa zaprezentowana w 6 miastach Górnego Śląska i w gminach wchodzących w skład powiatu gliwickiego.

Uczestnikami działań byli i wciąż są mieszkańcy powiatu gliwickiego oraz zrzeszające ich organizacje pozarządowe, Koła Gospodyń Wiejskich, Rady Sołeckie.

Okres realizacji projektu przypadł na luty 2011 – wrzesień 2012.

5. Uzyskane efekty

W ramach projektu wydano dwie pozycje książkowe (każda w nakładzie 2 tys. egz.): „O diable złośliwym i utopku życzliwym, czyli legendy i wierzenia powiatu gliwickiego” i „Od wieńca adwentowego do dożynkowego, czyli tradycje, zwyczaje i obrzędy powiatu gliwickiego”. Pierwsze wydawnictwo prezentuje legendy, podania i wierzenia ludowe związane z terenem powiatu gliwickiego i zawiera teksty zapisane literacką polszczyzną oraz gwarą śląską wraz z tłumaczeniem skrótów podań na j. niemiecki i j. angielski.

Drugi album zawiera szczegółowe opisy tradycji, obrzędów i obyczajów w powiecie gliwickim, podzielone na dwie części – rok obrzędowy i rok z życia ludzkiego wraz ze skrótami tłumaczeń na j. niemiecki i j. angielski. (Obydwie publikacje dostępne są również w postaci plików pdf na stronie internetowej Powiatu Gliwickiego pod adresem <http://starostwo.gliwice.pl/pl/pages/podania-i-zwyczaje-powiatu.php>).

W ramach projektu wydano w nakładzie 2 tys. egz. również płytę audio z nagraniem wybranych legend i wierzeń powiatu gliwickiego opowiadanych gwarą śląską przez dwie miłośniczki i propagatorki lokalnej kultury Stefanię Grzegorzycę (mieszkanke Knurowa) oraz Monikę Organiściok (mieszkanke Chudowa).

Nakręcony w ramach projektu czterdziestominutowy film dokumentalny pod tytułem "Od wieńca adwentowego do dożynkowego czyli tradycje, zwyczaje i obrzędy powiatu gliwickiego" – prezentujący 15 tradycji, obrzędów i obyczajów typowych dla powiatu gliwickiego upowszechniany jest w ośrodkach kultury oraz szkołach na terenie powiatu gliwickiego. (Dostępny jest również na www.youtube.com).

Film "Od wieńca adwentowego do dożynkowego czyli tradycje, zwyczaje i obrzędy powiatu gliwickiego" został również wyemitowany w 2 częściach na antenie TVP Katowice (7 i 9 kwietnia 2012 r.). Ze względu na datę emisji (Wielka Sobota i Poniedziałek Wielkanocny) oglądalność filmu znacznie przekroczyła założoną liczbę widzów. Zgodnie z danymi TP SA Oddział Katowice 7 kwietnia film obejrzało 28 622 osób, zaś 9 kwietnia 26 438 widzów. Ponadto film towarzyszył wystawie fotograficznej prezentowanej w ramach projektu.

Wystawa fotograficzna pt. „Od wieńca adwentowego do dożynkowego czyli tradycje, zwyczaje i obrzędy powiatu gliwickiego”, przygotowana w ramach projektu i przedstawiająca najpiękniejsze i wciąż żywe tradycje, obrzędy i zwyczaje powiatu gliwickiego, okazała się wielkim wydarzeniem kulturalnym. Na wystawie można było podziwiać i poznawać takie obrzędy jak: barbórka i karczma piwna, betlyjki, sypanie owsa, wodzenie niedźwiedzia, babski comber, topienie marzanny, wierzbowe krzyżyki, stanickie fagle, kroszonki, szukanie zajączka, procesja konna, noc świętojańska, dożynki, polterabend i roczek.

Wernisażowi wystawy w Galerii „Perspektywa” na terenie Gliwickiej Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości w dniu 27 marca 2012 r. towarzyszyły występ orkiestry górniczej KWK Knurów-Szczygłowice, wystąpienia przedstawicieli Zarządu Powiatu Gliwickiego i uczelni, w której wernisaż się odbywał, a także barwna gawęda gwarowa w wykonaniu Moniki

Organisiok i Stefani Grzegorzycy (mieszkanek powiatu, propagatorek śląskiej kultury, „Ślązaczek Roku” wybranych w konkursie „Po naszymu, czyli po śląsku”) nt. prezentowanych zwyczajów i obrzędów. Wernisaż zgromadził przedstawicieli władz samorządowych poszczególnych gmin, jednostek oświatowych prowadzonych przez Powiat Gliwicki, lokalnych pasjonatów kultury i historii oraz osoby zaangażowane w realizację projektu.

W trakcie trwania projektu wystawa została zaprezentowana mieszkańcom 6 miast Śląska (głównie Aglomeracji Górnośląskiej), mającym często nikłą wiedzę na temat śląskich zwyczajów, celem zachęcenia ich do odwiedzenia tych części powiatu gliwickiego, gdzie te zwyczaje są kultywowane.

Na miejsce prezentacji wystawy – prócz Starostwa Powiatowego w Gliwicach odwiedzanego licznie przez często nieświadomych wartości lokalnej kultury mieszkańców powiatu gliwickiego – wybierano głównie instytucje edukacyjne, centra kultury i biblioteki. Uczestnicy zarówno zajęć, jak i imprez tam organizowanych stali się głównymi odbiorcami ekspozycji. Taka lokalizacja zapewniała zarówno dużą oglądalność wystawy – ze względu na charakter tych obiektów, odwiedzanych przez bardzo wiele osób korzystających z ich oferty – jak i dotarcie do optymalnej grupy odbiorców czyli osób zainteresowanych uczestnictwem w kulturze czy poszerzaniem wiedzy.

Można zakładać, że popularyzacja śląskiego dziedzictwa kulturowego na przykładzie powiatu gliwickiego, przyczyni się do wzrostu jego rozpoznawalności, a w pewien sposób również do wzrostu jego atrakcyjności turystycznej – to będzie można jednak ocenić dopiero z perspektywy czasu analizując np. liczbę uczestników wydarzeń kulturalnych opartych na lokalnej obrzędowości (fakle, wodenie niedźwiedzia, babskie combry, noc świętojańska, dożynki, konkursy kroszonek i betlyjek) oraz osób odwiedzających zabytki związane z podaniami i legendami (zamki w Toszku i Chudowie oraz pałac w Pławniowicach, dwory, ciekawe zakątki, parki czy kopalnie węgla kamiennego).

Prowadzone w ramach projektu działania wymagały dużej aktywizacji mieszkańców i organizacji ich zrzeszających, jak również ścisłej współpracy z nimi, zarówno podczas zbierania materiałów do publikacji, jak i przy kręceniu filmu, czy przygotowań do wystawy. Wszystkie te działania możliwe były jedynie za zgodą osób zainteresowanych, które udostępniały swoje zasoby fotograficzne, opowiadały podania i legendy, czy aktywnie uczestniczyły w filmowanych obrzędach.

Można więc zdecydowanie stwierdzić, że poza niezaprzeczalnymi walorami kulturowymi, projekt osiągnął efekt aktywizujący lokalne społeczności obywatelskie do podejmowania wspólnych działań.

6. Oszacowanie nakładów poniesionych na organizację i realizację projektu

Wartość projektu: 218 600,00 zł (w tym wartość dofinansowania z Unii Europejskiej: 185 810 zł).

Kosztami dodatkowymi były godziny pracy pracowników Wydziału Rozwoju i Promocji Starostwa Powiatowego w Gliwicach, którzy w czasie godzin pracy, ale częściej poza nimi –

popołudniami, wieczorami i w weekendy kontaktowali się i spotykali z mieszkańcami powiatu gliwickiego, by zbierać i spisywać legendy, podania, jak również opisy obyczajów związanych z kulturą powiatu gliwickiego. Pracownicy brali udział we wszystkich opisanych obrzędach jak np.: barbórka i karczma piwna, betlyjki, sypanie owsa, wodzenie niedźwiedzia, babski comber, topienie marzanny, wierzbowe krzyżyki, stanickie fakle, kroszonki, szukanie zajączka, procesja konna, noc świętojańska, dożynki, polterabend i roczek, co wymagało wiele pracy i zaangażowania. Wszystkie spotkania były dokumentowane fotografiami i notatkami ze spotkań.

7. Czy napotkali Państwo trudności, z którymi należało się zmierzyć, aby zrealizować projekt?

Nie

8. Zalecenia dla innych jednostek samorządu terytorialnego zainteresowanych wdrożeniem projektu

Bardzo szczegółowe przemyślenie każdego działania związanego z realizacją projektu i dyscyplina budżetowa. Szeroka współpraca z szeroko rozumiana lokalna społecznością obywatelską.